

נידה מ

משה שווערד

1. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן עד

(ומה שהרמב"ם בפה"מ בכורות פ' יש בכור כתב דמה שאומרים המגידיים שהאשה חיה אחר שקורעים דופנה ומתעברת ויולדת איני יודע לו טעם והוא ענין זר מאד, הנה בזמננו הוא מעשים לאלפים כהמגידיים שעושים ניתוח להוציא הולד דרך דופן וחיות ומתעברות ויולדות, והוא מן הניתוחים שאינם בסכנה כל כך, והרופאים אומרים שאין זה סכנה כלל, ואולי נשתנו הטבעים מזמן הרמב"ם).

2. ספר חכמת בצלאל

רשי דיה יוצא דופן: עיי סט נפתחו מעיה כו, ונתרפאת. עכיל, וכיכ הרע"ב ומלשונם והוא משמע קצת דלית להו כהרמב"ם בפירוש המשנה פ"ה משנה ב' ובכורות יעושה ומשמע מלשוננו והיולדת ביוצא דופן אינה יכולה להיות פוד וכמיש התייט שם במשמעותו. והבאתי דבריהם בחידושינו לעיל דף כ"ז ע"א בתוס' ד"ה סנדל כו, יעושה. אמנם אין מה ראיה דבהכרח אין כותה הרמב"ם שתמות מיד, דהא קתני הבא אין יושבין עליו ימי טומאה וסוהיה ואי מיד תמות מאי ימי טומאה וסוהיה שייך, ולכן תמיהני על התפארת ישראל סי' קצ"ה ט"ק ד', שכתב דדחוק לומר, שלא תמות מיד מהרה כל כך, ומה זה דחוק, הלא משנתנו כך מוכרחת להרמב"ם, והן אמת הלשון הרמב"ם מגומגם קצת, שכתב במעוברת משני הולדות ונקודע דופנה, ויצא אחד מהן, ואח"כ יצא השני כדרך העולם, ומתה כו, עכ"ל, זה משמע דמיד מתה, אבל ע"כ אין זה בכה המאמר, ממשנתנו וכדאמרן, ועיי' בחולין דף ל"ז ע"ב ונכל דיבורי רשיי שם ודוק.

3. תוספות מסכת עבודה זרה דף י עמוד ב

ה"ג כל נשיאיה ולא כל שריה פרט לקטיעה וכו' - ... שמתה אמו בלדתה ונבקעת בטנה ומצאוהו חי ומלך עליהם ונקרא קיסר בלשון רומי והוא לשון כרות בעברית ועל שמו נקראו כל המלכים שלאחריו קיסר.

4. ריטב"א על מסכת נדה דף מ/א

מ"ט דרבנן. קשה לי דהשתא בעיא מ"ט דרבנן דילמא משמע לן דסתם לידה משמע אפילו יוצא דרך דופן כל היכא דליכא קרא דממעיש ליה ואלו לקמן בסמוך בתר דתריצא לרב שמעון קרא דנקטי רבנן שיילינן מ"ט דרב שמעון דילמא סתם לידה דרך רחם משמע כל היכא דליכא קרא דמרכי לה וי"ל דלעולם סתם לידה דרך רחם ורב מני בר פטיש אדלקמן סמוך דאיכא קרא יתירא לרבות יוצא דופן וקאמר מ"ט דרבנן דלא דרשי ליה וכי פריש טעמייהו דרבנן ותריצנא ליה אליבא דרב שמעון אתינא לברורוי מילתא מ"ט דר"ש דאפילו נימא דליכא קרא כרבנן מ"ט סתם לידה דרך רחם משמע ופרישנא דטעמא דפלוגתייהי היינו משום תלד יתירה דרב שמעון דריש ליה לרבות דרך דופן ורבנן דרשי ליה למילתא אחריתי שלא לסתור דרשא דכי תזריע ודרך התלמוד כן במקומות הרבה:

5. ערוך לנר מסכת נדה דף מ עמוד א

בגמרא ור"ש מאי טעמא. ק"ק כיון דמעיקרא פריך מ"ט דרבנן הרי דפשיטא לו דמשמעות וילדה לא ממעט יוצא דופן וא"כ כיון דלר"ש ליכא מיעוט דדרש כי תזריע לכעין שהזריע מאי פריך מ"ט דדלמא ממשמעות דוילד הדרש אף יוצא דופן וי"ל דפריך כיון דרבנן ג"כ דרשי כעין שמזרעת רק דס"ל דתרתני שמעת מנ"ל כמ"ש"כ התוס' לכן פריך מ"ט דר"ש דלא דרש ג"כ תרתני כרבנן ועיין לקמן בתוס' שכתבתי עוד יישוב אחר לקושיא זו:

6. תתם סופר מסכת נדה דף מ עמוד א

ור"ש מ"ט פ"י דהשתא דכתיב תזריע יותר סברא למדרש מניה כרבנן עד שתלד במקום שמזרעת מלמדרש מניה כעין שהזריעה אפ"ל לר"ש דאית ליה נימוק הולד כו' וע"ל מ"ש בסמוך א"י"ה:

7. חידושי הריטב"א מסכת נדה דף מ עמוד א

לרבות טומטום ואנדורגיניוס סד"א זכר ונקבה ודאית. פירוש וממעטים אפילו טומטום כיון שאין דינו ברור משעת לידתו לטומאה ודאי קמ"ל דמרבא להו לטומאה ונראה דמשום אנדורגיניוס בא עיקר הכתוב דלדין ברור רבייה רחמנא דהא ליכא ספיקא קמיה

[שמיא,אלא] שלא נתברר לחכמים דינו היאך נאמרה הלכה ולפיכך אמרו שתשב לזכר ולנקבה וממילא נפקא לן ספק טומטום אפילו לדין תורה דהא א"א לדעת אם זכר או נקבה עד שיהא נקרע ואף מתחלת דינו בהר סיני נדון לספק לשבת עליו לזכר או לנקבה וזה נראה ברור:

8. חזון איש יו"ד ס' קטז

מ' א' לנחם מומטום ולגזירותיו כו' ור"ש כו', מביא דלפי דיליה כשן שזריכה עמאכ, מינ יסן דנטעשטס יאגזויגטום אין לחו עמאכ לידה, וטעמא דנאסיר מרוקס כו' יכר אס זכר אס קבב וכדאמל למל כ"כ כ', אכל מה שחמקן אח"כ לא איכפת ק, מנא"כ צמי"ל שלל נאקטו מטעם פל מתענה זכר וזאי מקבב ודאית, ולגבך מ"ך קטל לרטיכאו.

9. ספר חתם סופר על מסכת גדה דף מ/א

אבל בחד עיבורא כו'. ור"ש נראה דלטעמיה אזל דס"ל דרשינן טעמא דקרא דריש לעיל ס"פ המפלת טעמא דילדת מביאה קרבן משום שהיא קופצת ונשבעת וא"כ אין סברא לחלק בין חד עיבור לשני עיבורים. והא"ש מה שיל"ד הא מבואר לעיל כ"ז ע"א דר' יוסי ור' יהודה גמי כ"ש ס"ל בההיא נימוק הולד ולא לשתמט בשום דוכתא למימר דס"ל כוותיה ביוצא דופן והא"ש דמ"מ ס"ל דעדיף למדרש קרא לדרבנן ובשלמא ר"ש אייתר ליה תלד אבל אינהו לא דרשי טעמא דקרא ואיצטריכא להו תרי קראי חד לחד עיבורא וחד לתרי עיבורא ולא אייתר ליה תלד וממילא דרשי תוריע לכדרבנן ודלא כר"ש, וק"ל:

10. חדושי הרמב"ן על מסכת גדה דף מ/א

מ"ט גמר לידה לידה מבכור. פ"י דאי לאו ג"ש כיון שנתרבה יוצא דופן בכלל לידה גבי אדם: אי אפשר למעטו מכי יולד ולהכי צריך ג"ש דלידה לידה, והא דאמרינן שכן אמו מאמו לא דהיא ג"ש אלא מסתברא לידה לידה דאדם גמרינן משום דדמי מדדמי הוא דהכא כתיב אמו והכא כתיב אמו, והא דאמרינן לקמן (מ"א א) מאמו אמו נפקא לאו דוקא אלא חזא מטעמיה דג"ש נקיט:

11. ספר חכמת בצלאל

גמר לידה לידה מבכור כו', וליגמר לידה לידה מאדם כו'. ואן להקשות דדילמא ג"ש דבכור נתקבל לו מדבותיו, וג"ש דאדם מאדם לא נתקבל לו דז"א דבכור כתבתי בחיודו לילך דף כ"ב בשם בעל הליכות עולם דענין קבלת הג"ש לפעמים נתקבלו להם המקומות ליליטו מהודי ולפעמים נתקבלו התיבות הדימות, וביארנו שם דאמוראים גופיהו נסתפקו לפעמים היכי הויתא קבלת התנא, ולכן שקיל וטרי הש"ס אדילפת מהכא לילף מאידך, דדילמא כן הויתא קבלת התנא, חזו גמי הענין דהכא דשקיל וטרי הש"ס דדילמא נתקבלה לריש לידה לידה מאדם, דהא ר' יוחנן ע"כ לא ידע ברייתא דבסמוך דמסייע ליה, דאיכא נאי קביל, ולענין שקיל וטרי בה הש"ס עד דמוקמי לה על בוריה.

ועי"ל עפ"י הש"ס התוס' בדיה הגן גמישין כו', מש"ס דבכורות דף מ"ז ע"ב דס"ל לריש דיוצא דופן הוי בכור לנחלה דילף מילדו לו בגיט לידה לידה מאמה (ועי"ש בבכורות בתוס' ד"ה ראשון כו'), איכא חו"ב דבלא"ה נתקבלה לו לריש הג' ג"ש ולידה לידה מאדם לענין בכור לנחלה, איכא פריך הש"ס שפיר, ויש לנו לומר דגם לזה נתקבלה דאין ג"ש למחצה, וכ"ז דדילמא אין ג"ש ולידה מבכור נתקבלה לו וע"כ בעי למדרשה להכי דאליכ ליל ג"ש זו ומבכור (אשר נתקבלה לו גמי), דא דהא בלא"ה צ"ל דהך ג"ש ולידה מבכור אח"כ לדרשה אגוויחי הכמיש תוס' בדיה גמר לידה כו', יעו"ש בסוף הירבו, ולדרשה דהכא אינה צריכא ואיכא פריך הש"ס שפיר ודוק.

ובזה י"ל קצת קושיית התוס' בדיה הגן גמישין כו', שקשו דילף מבכור גומה כו', ולפ"י י"ל דג"ש ולידה לידה מאדם גמי נתקבלה לריש, ואיכא א"י ה"ה לילף לידה מבכור, ה"ה קשה הך ג"ש ולידה לידה מאדם להי תיחי, ולחך דהכא לא אח"כ לפי הטקסט דהכא, וכדחגיגא כותיה דר"י ודוק.

12. ספר שערים מצ' בהל'

אמר קרא אשה כי תזריע וילדה זכר. כתב הר"ח במס' חגיגה (סו.) דאם נתעברה באמבטי של מרוחן כו', וזה מעשה נסים הוא ואינה טמאה לידה, שאין אני קורא בה אשה כי תזריע. אבל ע"י בחיר"ט (כריתות פ"ב מ"ד ד"ה הפילה) דאם נתעברה באמבטי טמאה לידה ומביאה קרבן. ונראה דלפ"י הר"ח אינו נימול בשבת, כיון דלא קרינן ביה "אשה כי תזריע... והיום השמיני ימול".